Matematická analýza 2 lidsky Jakub Dokulil

Vytvořeno pro zjednodušení a lepší interpretaci složitých matematických definic od Lůďy \heartsuit . Proto neručím správnost. Poslední aktualizace 11. května 2020. Šiřte a upravujte podle svého gusta.

Před zkouškou

Podrobněji projít Jordanovu míru!

Obsah

1	Metrické prostory	1
2	Podmnožiny metrickém prostoru	2
3	Konvergence v metrickém prostoru	3
4	Úplné a kompaktní metrické prostory	3
5	Zobrazení	4
6	Funkce n proměnných	4
7	Parciální a směrová derivace	5
8	Implicitní funkce	5
9	Vázané extrémy	7
10	Dvojný intergrál	8
11	Jordanův přístup k dvojnému integrálu	9

1 Metrické prostory

Nechápatmnožinu \mathbb{R}^n pouze jako množinu n-tic, ale jako množinu na níž jsou nadefinovány operace sčítání a násobení skalárem - **vektorový prostor nad** \mathbb{R} .

Metrický prostor M s prvky $x, y \in M$ splňuje následující axiomy:

- Totožné body jsou od sebe vzdálené 0
- vzálenost x od y, je stejná jako vzdálenost y od x (symetrie)
- platí trojúhelníková nerovnost $|xy| \le |xy| + |yz| \ (\rho(x,y) \le \rho(x,y) + \rho(y,z))$

Metrika na $M = Vzdálenost bodů je nadefinována jako zobrazení <math>\rho: M \times M \to \mathbb{R}^+$

Metrický prostor je dvojce (M, ρ)

Druhy metrik Manhattanská - pravoúhlý systém, $|x_1-y_1|+|x_2-y_2|+\cdots+|x_n-y_n|$ Eukleidovská - nejkratší možná cesta $\sqrt{(x_1-y_1)^2+(x_2-y_2)^2+\cdots}$ Šachovnicová - nejvzdálenější souřadnice $\max\{|x_1-y_1|,\,|x_2-y_2|,\,\ldots,\,|x_n-y_n|\}$

Koule a okolí -

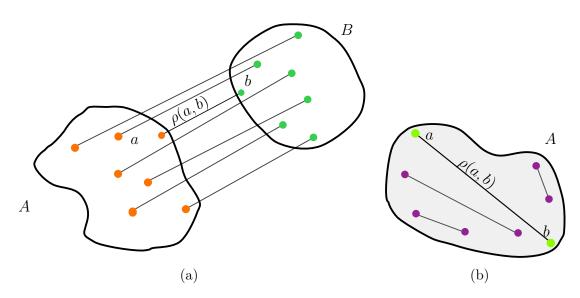
Koule je množina bodů X metrického prostoru (M, ρ) , které mají od jejího středu a stejnou "vzdálenost" $(\rho(a, X) = \text{konst.})$

 \mathbf{Ryz} í okolí bodu a je koule bez středu.

Vzdálenst prostorů, průměr -

vzdálenost množin $\rho(A,B)$ v metr. prostoru, je jejich nekratší spojnice – $\inf\{\rho(a,b); a \in A; b \in B\}$

průměr množiny d(A) je nevětší vzdálenost dvou prvků množiny, sup $\{\dots$

Obrázek 1: (a) vzdálenost množin. (b) Průměr množiny.

2 Podmnožiny metrickém prostoru

Pojmy: spojené s množinou A v metrickém prostoru.

vnitřní bod – alespoň jedno okolí bodu je součástí množiny (**vnitřek** – A°)

hraniční bod – není ani v množině ani mimo ni. Jeho okolí má prázdný průnik s množinou $(O(a) \cap A = \emptyset)$, ale i se zbytkem prostoru $(O(a) \cap (M \setminus A) = \emptyset)$ (**hranice** – ∂A)

bod uzávěru vzdálenost od množiny je 0 (**uzávěr** – \bar{A})

hrom. bod - každé okolí není prázdné (hrom body -A')

izolovaný bod - existuje okolí, ve kterém je bod sám

otevřená množina pro množina je svým vnitřkem, nemá hranici

uzavřená množina každý bod má nulovou vzdálenost od ní, je sama svým užávěrem

3 Konvergence v metrickém prostoru

Polsoupnost bodů $\{x_n\}$ si lze představit jako diskrétně rozložené body v metrickém prostoru (například body v rovině).

- Konvergentní posloupnost vzdálenost (metrika) bodů konverguje k nule. Posloupnost x_n konverguje k bodu x pokud se k bodu podle metriky blíží $\lim_{n\to \inf} \rho(x_n,x)=0$
- **Ohraničená posloupnost** pokud množina výsledků posloupnosti, funkčních hodnot, je ohraničená. (má konečný průměr)

Cauchyovská - od určitého n_0 leží každé dvě funkční hodnoty v ε okolí.

konvergentní ⇒ Cauchyovská

 $D\mathring{u}kaz$ věty – zvolit $\frac{\varepsilon}{2}$ a použít trojúhelníkovou nerovnost.

- Uzavřenost a konvergence podmnožina metrického prostoru A je uzavřená \Leftrightarrow každá konvergentní posloupnost v podmnožině konverguje k a posloupnost konvergující k $a \in A$
- Uzavřenost a konvergence podmnožina metrického prostoru A je uzavřená \Leftrightarrow každá konvergentní posloupnost v podmnožině konverguje k a, pak $a \in A$
- **ekv metriky** metriky jsou ekvivalentní pokud konvergentní posloupnosti dávají stejnou konvergenci

ekv metriky jinak metriky ρ, σ jsou ekvivalentní pokud existují kladná čísla a, b tak, aby

$$a\sigma \le \rho \le b\sigma$$

 $D\mathring{u}kaz$: vezme se konvergentní posloupnost bodů x_n tak aby $\lim \sigma(x_n, a) = 0$ s využitím věty o třech posloupnostech platí $\lim \rho(x_n, a) = 0$.

indukované metriky podprostor metrického prostoru má svou vlastní metriku shodnou s tou originální (například aplikace metriky pro \mathbb{R}^2 na \mathbb{R} , kde se uvažuj, že prvky a z \mathbb{R} lze zapsat jako (a,0).

4 Úplné a kompaktní metrické prostory

V úplném prostoru má každá Cauchyovská posloupnost má limitu náležící danému prostoru. (Například \mathbb{Q} s Eukleidovskou metrikou, posloupnost $\left\{\frac{1}{n}+n\right\}$ konverguje k e $\notin \mathbb{Q}$).

uzavřená podmnožina úplného prostoru je úplná.

Kompaktní prostor – ze všech posloupností jeho bodů, které obsahuje lze vybrat konvergentní posloupnost

A kompaktní množina v prostoru $\Rightarrow A$ uzavřená a ohraničená

A je uzavřený a ačkoli může mít díru nesmí se jednat o pěnu.

Pozn1: Pro prostory (\mathbb{R}^n, ρ_i) , $i=1,2,\infty$ platí implikace (kompaktní \Leftrightarrow uzavřená a ohraničená)

Pozn2: Kompakní prostor je vždy úplný.

5 Zobrazení

Izometrické zobr. takové které zachovává vzdálenost $(F:(M,\rho)\to(N,\sigma)$ pak $\rho(x,y)=\sigma(F(x),F(y)).)$

Spojité zobrazení x z ε -okolí se zobrazí na F(x) z δ -okolí $F(x_0)$.

Heineho podm. pokud x konverguje k x_0 pak F(x) konverguje k x_0 .

zobrazení kompaktní mn kompaktní množina se zobrazí na kompaktní množinu. (Důsledkem jsou Weierstrassovy věty.)

Stejnoměrně spojité zobrazení dvojce vzor obraz lze projet $\varepsilon-\delta$ -okoím $(\rho(x,y)<\delta, \sigma(F(x),F(y))<\varepsilon)$

Heine-Cantor 1 – prostor M je kompaktní, zobr. F je spojité, pak F je stejnoměrně spojité.

Lipschitzovské zobrazení Lineárně násobí (škáluje) vzdálenosti. Existuje L>0 tak, že $\sigma(F(x),F(y))=L\rho(x,y)$ (vzdálenost obrazů dvou bodů je menší jak násobek vzdálenosti bodů samotných.)

Lipschitzovské ⇒ Stejnoměrně spojité

Kontrakce je zobrazení s 0 < L < 1

Limita zobrazení x_0 je hromadný bod množiny M, zobrazení v něm má limitu² a jestliže x z ryzího δ okolí $(x \in O^*_{\delta}(x_0))$ se zobrazí do ε -okolí a $(F(x) \in O^*_{\varepsilon}(x_0))$

Pevný bod se zobrazí sám na sebe $(F: M \to M, F(x) = x)$

Banachova věta o pevném bodu. Pokud je zobrazení kontrakcí, pak existuje jediný pevný bod.

6 Funkce *n* proměnných

Funkce n proměnných je zadefinována jako zobrazení

$$f: \mathbb{R}^n \to \mathbb{R}$$
.

Def. obor množina $x \in \mathbb{R}^n$ tak, že k němu existuje obraz.

Obor hodnot množina $y \in \mathbb{R}$, tak že je obrazem nějakého x.

pozn: Spojitost zevdena podle předchozí kapitoly. Zavadí se "nelastní případ" $(\mathbb{R}^*)^n = \underbrace{\mathbb{R}^* \times \mathbb{R}^* \times \cdots \times \mathbb{R}^*}_{n\text{-krát}}$.

Pro okolí se používá šachovnicová metrika ρ_{∞} .

Limita funkce funkce má v bodě a limitu pokud se x z ryzího δ -okolí zobrazí do ε -okolí.

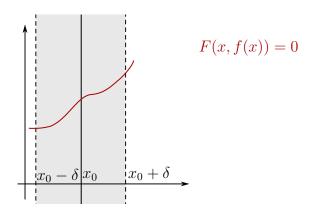
věta 6.7 funkce má v bodě limitu pokud se zobrazí na kruhové okolí obrazu

parciální derivace definované a pomocí limity $h \to 0$ se přičítá jen k jedné proměnné.

$$\frac{\partial f(x_0, y_0)}{\partial x} = f'_x(x_0, y_0) = \lim_{h \to 0} \frac{f(x_0 + h, y_0) - f(x_0, y_0)}{h}$$

 $^{{}^{1}}Pro \mathbb{R}$: je-li funkce spojitá na intervalu $\langle a, b \rangle$, pak je na něm také stejnoměrně spojitá.

 $^{{}^{2}}$ Pozor: od Nechvátalových materiálů se liší značení. V materiálech je značena y_{0} nikoli a.

Obrázek 2: okolí nulového bodu pro následnou implicitní funkci.

7 Parciální a směrová derivace

Schwarzova v. druhé parciální derivace podle různých proměnných jsou záměnné

$$\frac{\partial^2 f(X)}{\partial x_n \partial x_m} = \frac{\partial^2 f(X)}{\partial x_m \partial x_n}$$

Směrová derivace definičním oborem se vede přímka nebo rovina v požadovaném směru, která se derivuje.

$$\phi(t) = f(x_0 + s_1 t, y_0 + s_2 t)$$

Gradient funkce f

$$\nabla f = \left(\frac{\partial f}{\partial x_1}, \frac{\partial f}{\partial x_2}, \dots, \frac{\partial f}{\partial x_n}\right)$$

8 Implicitní funkce

Pokud funkce $F: \mathbb{R}^2 \to \mathbb{R}$ ma nulový bod $[x_0, y_0]$ $(F(x_0, y_0) = 0)$. V okolí takového bodu je funkce y = f(x) definovaná implicitně rovnicí F(x, y) = 0, pokud na δ -okolí bodu x_0 platí F(x, f(x)) = 0. Tedy vybere jen takové body z okolí x_0 viz 2, které následně budou tvořit funkci f. Zkusit chápat tak, že se nejprve z nulového bodu určí funkce f a následně pomocí této funkce se najdou zbylé body z \mathbb{R}^2 , které budou tvořit funkci f.

Věta o existenci impl. funkce Implicitní funkce existuje pokud (⇐)

- 1. F je spojitá na čtverci R (a-okolí bodu $x_0, y_0 \vee \rho_{\infty}$),
- 2. existuje $\frac{\partial F}{\partial y}$ spojitá v b. $[x_0, y_0]$,
- 3. $\frac{\partial F(x_0,y_0)}{\partial y} \neq 0$ viz příklad s kružnicí, pro x=r a y=0, pak se nemusí jednat o zobrazení, jednomu x mohou být přiřazena dvě y.

Derivace impl funkce je definována jako

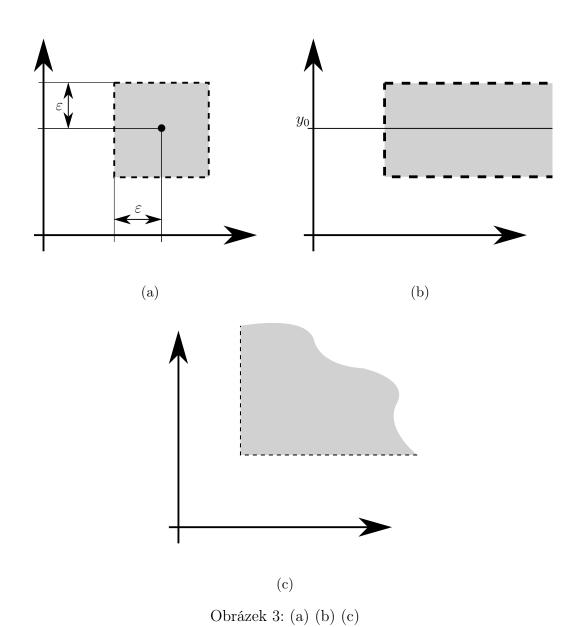
$$\frac{\mathrm{d}f(x_0)}{\mathrm{d}x} = \frac{\frac{\partial F(x_0, y_0)}{\partial x}}{\frac{\partial F(x_0, y_0)}{\partial y}}$$

Pokud jsou druhé derivace také spojité, tak lze určit druhou derivaci:

impl funkce dvou proměnných podobně lze definovat i pro zobrazení $F: \mathbb{R}^3 \to \mathbb{R}$ a z = f(x, y), zde se definuje pro δ - okolí $(x - \delta, x + \delta) \times (y - \delta, y + \delta)$ bodu f(x, y, f(x, y)).

Derivace

$$\frac{\partial f(x_0, y_0)}{\partial x} = \frac{\frac{\partial F(x_0, y_0, z_0)}{\partial x}}{\frac{\partial F(x_0, y_0, z_0)}{\partial z}}, \qquad \frac{\partial f(x_0, y_0)}{\partial y} = \frac{\frac{\partial F(x_0, y_0, z_0)}{\partial y}}{\frac{\partial F(x_0, y_0, z_0)}{\partial z}}$$

m-funkce zjednodušeně $\mathscr{F}: \mathbb{R}^n \to R^m$. Přesněji:

$$\mathscr{F}: [x_1, x_2, \dots, x_n] \to [f_1(x_1, x_2, \dots, x_n), f_2(x_1, x_2, \dots, x_n), \dots, f_m(x_1, x_2, \dots, x_n)]$$

čili \mathscr{F} vektor \rightarrow vektor, proto se také někdy mluví o vektorovém poli.

Diferencovatelnost Funkce $\mathcal F$ je difencovatelná pokud všechny funkce f_1 až f_m jsou diferencovatelné. Pak

$$d\mathscr{F}(X_0): [h_1, h_2, \dots h_n] \to [df_1(X_O), df_2(X_0), \dots, df_m(X_0)]$$

lze jej také určit Jacobiovou maticí \mathcal{F}' (maticí prvních derivací)

$$\mathscr{F}' = \begin{pmatrix} \frac{\partial f_1}{\partial x_1} & \frac{\partial f_1}{\partial x_2} & \dots & \frac{\partial f_1}{\partial x_n} \\ \frac{\partial f_2}{\partial x_1} & \frac{\partial f_2}{\partial x_2} & \dots & \frac{\partial f_2}{\partial x_n} \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ \frac{\partial f_m}{\partial x_1} & \frac{\partial f_m}{\partial x_2} & \dots & \frac{\partial f_m}{\partial x_n} \end{pmatrix}$$

a pak totální diferenciíl je:

$$\begin{pmatrix} df_1(X_0) \\ df_2(X_0) \\ \vdots \\ df_m(X_0) \end{pmatrix} = \mathscr{F}'(X_0) \begin{pmatrix} dh_1 \\ dh_2 \\ \vdots \\ dh_n \end{pmatrix}$$

 $\mathscr{F}'(X_0)$ je zde matice hodnot prvních derivací.

Pro m=n se determinant Jacobiho matice nazývá Jacobián. a značí se $J_{\mathscr{F}}(X_0)$

Matice složeného zobrazení: Jacobiho matice složeného zobrazení $\mathscr{H} = \mathscr{F} \circ \mathscr{G}$ je součinem matic jednotlivých zobrazení $\mathscr{H}'(X_0) = \mathscr{F}'(Y_0)\mathscr{G}'(X_0)$. Pokud máme zobrazení $\mathscr{G}: R^n \to \mathbb{R}^m$ a $\mathscr{F}: R^m \to R^p$ a zobrazení

Lokální inverze Pokud je v bodě ${\mathscr F}$ Jacobián nulový, pak je zobrazení v bodě tomto prosté. Pak platí:

$$(\mathscr{F}^{-1})'(Y_0) = (\mathscr{F}'(X_0))^{-1} \quad a \quad J_{\mathscr{F}^{-1}} = \frac{1}{J_{\mathscr{F}}(X_0)}$$

Implicitní *m*-funkce Pokud je $\mathscr{G}: \mathbb{R}^{n+m} \to \mathbb{R}^m$

- spojitá na okolí bodu $[X_0, Y_0] = \left[\underbrace{x_1^0, x_2^0, \dots, x_n^0}_{\text{npryků}}, \underbrace{y_1^0, y_2^0, \dots y_m^0}_{\text{mpryků}}\right] O_a([X_0, Y_0])$
- a funkce je v bodě nulová, $\mathcal{G}(X_0, Y_0) = (0, 0, \dots, 0)$
- a všechny funkce $\mathscr{G} = (g_1, g_2, \dots, g_n)$ jsou derivovatelné podle všech proměnných y_1, y_2, \dots, y_n aby v okolí nikam zběsile neskákala, ale měnila se předvídatelně, **zapisuje se do Jacobiho** matice!

pak je implicitně zadána jediná spojitá m-funkce

$$Y = \mathscr{F}(X)$$

9 Vázané extrémy

Vázaný extrém je extrém z vybrané podmnožiny definičního oboru, přičemž podmnožina bývá definována soustavou rovnic (podmínky vázaného extrému). Vázaný extrém X_0 funkce $F: \mathbb{R}^n \to \mathbb{R}$ je definován tak, že existuje podokolí na M kde má funkce extrém.

Lagrangeovy multiplikátory nechť máme funkci f a podmínky g_1, \ldots, g_m . Dohromady dávají zobrazení $\mathbb{R}^n \to \mathbb{R}$ $(1 \leq m < n)$ a mají spojité všechny parciální derivace. Nechť Jacobiho matice \mathscr{G}' m-funkce \mathscr{G} má hodnost m (podímnky jsou na sobě nezávislé). Pak je li v X_0 vázený extrém platí

$$\frac{\partial f}{\partial x_j} + \sum_{k=0}^{m} \lambda_k \frac{\partial g_k}{\partial x_j} = 0$$

tj pokud se k derivaci podle jedné proměnné přičnou násobky derivací podmínek podle druhé proměnné dostaneme nulu.

Stacionární bod – bod pro který existují L. multiplikátory, tak že vyhovují podmínce. Lze je nalézt pomocí Lagrangeovy funkce

$$L(x_1, x_2, \dots, x_n, \lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_m) = f(x_1, x_2, \dots, x_n) + \sum_{k=0}^{m} \lambda_k g_k$$

Položí se $\vec{\nabla} L = 0$ čímž vzniká vztah výše.

Zda-li je v stac bodě S extrém se určí pomocí druhého diferenciálu $d^2L(S,\Lambda_S)$ Pozitivně definitní \Rightarrow minimum.

10 Dvojný intergrál

Cílem je nalézt objem pod pochou na obdélníku $I = \langle a, b \rangle \times \langle c, d \rangle$.

- 1. Dělení obdélníku I na na $n \times m$ menších obdélníčků $I_{i,j}$. Dělení je značeno D. $D_x: a < x_1 < x_2 < \cdots < x_n = b, D_y$ obdobně
- 2. Obsah obdélníčku I_{ij} je značen $\lambda(I_{ij})=(x_i-x_{i-1})(y_i-y_{i-1})$
- 3. Horní a dolní hodnota
 - M_{ij} supremum funkce na obdélníčku ij
 - m_{ij} infimum funkce na obdélníčku ij
- 4. Horní a dolní součet. Součet "dolního a horního objemu"

$$s(f,D) = \sum_{i=1}^{n} \sum_{j=1}^{m} m_{ij} \lambda(I_i j)$$
 $S(f,D) = \sum_{i=1}^{n} \sum_{j=1}^{m} M_{ij} \lambda(I_i j)$

5. Pro všechna dělení $D \in \mathcal{D}$ platí, že dolní a horní intergrál (dolní je největších z těch pod křivkou a horní . . .)

$$\iint_{I} f(x,y) dxdy = \sup\{s(D,f): D \in \mathcal{D}\} \quad \iint_{\overline{I}} f(x,y) dxdy = \inf\{S(D,f): D \in \mathcal{D}\}$$

6. Riemanův integrál hodnota integrálů, pokud

$$\iint_{I} f(x, y) dx dy = \iint_{\overline{I}} f(x, y) dx dy$$

Platí:

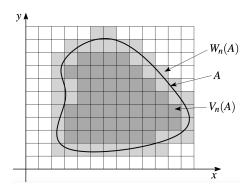
Spojitá na obdelníku ⇒ integrovatelná na obdelníku

Fubiniho v. Nejdřív jeden rozměr (integrál), pak druhý rozměr. Pokud máme obdelník $I = \langle a, b \rangle \times \langle c, d \rangle$, pak integrál lze spočítat jako

$$\iint_{I} f(x,y) dx dy = \int_{a}^{b} \left(\int_{c}^{d} f(x,y) dy \right) dx$$

Normální množina Například normání množina vzhledem k ose x znamená, že množina je pro $x \in \langle a, b \rangle$ vymezena funkcemi φ_1, φ_2 (funkce se nesmí křížit, tj, $\varphi_1 < \varphi_2$). Pak Fubiniho věta nabývá obecnější podoby

$$\iint_{M_x} f(x,y) dx dy = \int_a^b \left(\int_{\varphi_1}^{\varphi_2} f(x,y) dy \right) dx; \quad \iint_{M_y} f(x,y) dx dy = \int_c^d \left(\int_{\psi_1}^{\psi_2} f(x,y) dx dy \right) dy$$

Obrázek 4: Jádro řádu n (tmavší šedá) a obal řádu n (světlejší šedá) množiny A (čtverce jádra jsou zároveň čtverci obalu).

11 Jordanův přístup k dvojnému integrálu

Míra množiny λ je cosi jako obsah. Zobrazení $\mathbb{R}^2 \to \mathbb{R}^+$. Měla by splňovat následující podmínky

- $A=B \, \rightarrow \, \lambda(A)=\lambda(B)$ stejná množina, stejný obsah
- $A\subseteq B \ \to \ \lambda(A) \le \lambda(B)$ menší množina, menší obsah
- $A \cap B = \emptyset \rightarrow \lambda(A \cup B)\lambda(A) + \lambda(B)$

Nadefinuje se síť řádu n, kde *čím větší n tím menší čtverečky*. Pak j-tý a k-tý čtverec je brán jako

$$Q_{j,k}^n = \{ [x,y] \in \mathbb{R}^2 : \frac{j}{2^n} \le x \le \frac{j+1}{2^n}, \frac{k}{2^n} \le y \le \frac{k+1}{2^n} \}$$

Jelikož má jeden čtverec stranu $\frac{1}{2^n}$ tak potom jeho míra, obsah, je:

$$\lambda(Q_{j,k}^n) = \left(\frac{1}{2^n}\right)^2$$

Sjednocení čtverců je nazýváno elementární množinou $M = \bigcup_{j,k \in I} Q_{j,k}^n$. Definujem jádro a obal množiny A.

- Jádro jsou všechny čtverečky, které jsou celé v množině A.
- Obal jsou všechny čtverečky, které jsou od množiny vzdáleny 0. Mají prázdný průnik s uzávěrem.

 A° – vnitřek, \bar{A} – uzávěr

$$V_n(A) = \bigcup \{Q^n : Q_{i,k}^n \subseteq A^\circ\}$$